

Societat | Actualitzat el 25/01/2017 a les 23:02

Manresa col·loca 21 plaques «Stolpersteine» en record de les persones deportades

El pare d'aquest projecte, l'alemany Gunter Demnig, ha estat l'encarregat de clavar les llambordes davant la casa dels manresans deportats durant el nazisme | "Aquest homenatge ens ha colpit molt i la placa ens ha tornat a unir", assegura el familiar d'una de les víctimes

Imatge d'una de les Stolpersteine que l'alemany Gunter Demnig ha col·locat aquest dimecres en homenatge als deportats manresans | AFT

Les germanes Vendrell -la Carme i la Maria- vivien a Manresa. Totes dues, d'edats no gaire distants, es van casar de ben joves. La Carme ho va fer amb el Joan Sallés i la Maria, amb el Ceferí Llop. Tots dos marits tenien unes idees revolucionàries i d'esquerres i, quan va proclamar-se el cop d'estat del 1936, van anar a lluitar al front. Malgrat la crueltat que es vivia enmig del camp de batalla, Sallés i Llop van sobreviure i van arribar fins a un dels camps de refugiats que hi havia al sud de França. Un cop allà, tenien tres maneres de sortir-ne. Una, era decidint que volien tornar a l'Espanya que en aquell moment ja era domini franquista; una altra era al·legant que es tenia un familiar o un amic vivint a França que podia acollir-los, i la darrera consistia en apuntar-se a companyies de treballadors estrangers per anar a la II Guerra Mundial per a lluitar, amb França, contra els alemanys.

Cadascú va prendre la seva pròpia decisió: Llop va decidir tornar a casa seva, refiant-se de les afirmacions que havia sentit que Franco feia per la ràdio quan deia que qui no tingués les mans tacades podia tornar a Espanya sense témer res. Per la seva banda, i desconfiant de les paraules del dictador, Joan Sallés va romandre al camp. Malauradament, però, cap dels dos

determinis van ser els encertats. Ceferí Llop, pocs dies després d'arribar a casa i reunir-se amb la seva dona, va rebre una denúncia anònima, que va prosseguir amb una detenció, un consell de guerra i, finalment, amb el seu afusellament al Camp de la Bota de Barcelona el 9 d'agost del 1939. La sort de Sallés no va ser gaire diferent: un cop els nazis van haver envaït França, el van capturar i el van dur fins a Mauthausen el desembre del 1941. Nou mesos més tard, va morir.

Aquestes són dues de les històries que, aquest matí de dimecres, ha explicat Jordi Pons, professor d'història de l'institut Pius Font i Quer i tutor del treball de recerca "Manresans deportats als camps nazis", que el 2015 les alumnes Ariadna Moyano i Alejandra Ibarra varen publicar amb l'objectiu, han dit, "de commemorar totes les víctimes de l'holocaust per tal d'evitar que, en un futur, i sobretot en els temps que corren, es torni a repetir un fet com aquest".

Després de la publicació d'aquest exhaustiu estudi, Òmnium Cultural i l'associació Memòria i Història van presentar, el mes de febrer passat, una instància a l'Ajuntament de Manresa en la qual mostraven el seu suport a la iniciativa de les dues estudiants d'instal·lar a la ciutat una placa amb els noms de tots els deportats i unes llambordes Stolpersteine (<http://www.stolpersteine.eu/en/>) davant dels domicilis de cada un d'ells.

La resposta del consistori no es va fer esperar, i el dia 18 d'aquell mateix mes, durant el ple ordinari, tots els grups polítics van aprovar, per unanimitat, homenatjar els manresans que van ser deportats als camps nazis durant la II Guerra Mundial.

I així s'ha acabat fent. Aquest dimecres, 25 de gener, la capital del Bages ha encetat els actes de commemoració de tots els ciutadans deportats, amb la col·laboració de l'entitat Memorial Democràtic, l'associació Memòria i Història, Òmnium Bages, la fundació Amical de Mathausen i dels instituts Lluís de Peguera i Pius Font i Quer.

Les activitats d'homenatge han començat a les nou del matí, amb la col·locació de la primera placa Stolpersteine per part del seu creador, l'alemany Gunter Demnig.

Les plaques Stolpersteine

Stolpersteine, una paraula alemanya que vol dir pedra que pot fer entrebancar, és un projecte que Gunter Demnig va començar a gestar l'any 1990. Tal com ell mateix ha explicat durant l'acte central commemoratiu "quan anava a l'escola, les classes que s'impartien només explicaven la història del nostre país fins al 1933. A partir d'aquella data ja no se'ns deia res més". Ell, amb l'objectiu de recuperar tota la matèria que no li havien explicat a l'escola, va començar a dur a terme un treball exhaustiu d'investigació fins que l'any 1990, diu, "vaig llegir que els nazis havien començat la deportació no només amb jueus, sinó també amb gitanos". Tenint en compte la seva faceta artística, aquell mateix any, Demnig va elaborar un mural al carrer per a commemorar tots els gitanos deportats durant la II Guerra Mundial. La seva inquietud per aconseguir que cap persona quedés en l'oblit, l'alemany va concloure que la millor manera de mantenir viva l'ànima de cadascuna d'elles era "construir unes plaques amb un text identificatiu i col·locar-les davant de les cases on havien residit", ha explicat. I així ho va fer. L'any 1992 va col·locar la primera llamborda Stolpersteine a la plaça de l'històric Ajuntament de Colònia i va començar a desenvolupar aquest projecte que actualment compta amb més de 50.000 Stolpersteine arreu d'Europa. El primer municipi de l'estat espanyol que es va adherir a la iniciativa va ser Navàs, amb la col·locació de quatre llambordes commemoratives a la plaça de l'Ajuntament.

Vint-i-una Stolpersteine a Manresa

A Manresa s'han identificat 29 persones deportades als camps de concentració nazis, de les quals 18 van ser assassinades i 10 alliberades. D'aquestes, només vint-i-una s'ha sabut on residien abans que comencés la guerra, i durant tot el dia, Gunter Demnig, ha anat clavant les Stolpersteine davant de casa seva. Els homenatjats són Bernat Toran Martínez; Enric Munt Costa; Jaume Viladrosa Montraveta; Josep Aparicio Sancho; Ramir Sánchez Molina; Josep Pons

Pérez; Miquel Camps Puiggròs; Antoni Camps Vives; Enric Cunill Marfà; Jesús Dalmau Colom; Jaume Real Ventura; Josep García Pérez; Bernat Comín Igualada; Maurici Ribas Pujol; Pere Parés Sans; Pere Brunet Ferrer; Joan Sallés Oliveras; Agapit Colom Armengol; Jacint Carrió Vilaseca; Josep Señal Esclusa, i Joaquim Amat Piniella. Aquests tres darrers, tal com ha explicat Jordi Pons, "van ser els únics que van acabar tornant a Catalunya". Segons ha explicat, Carrió quan va tornar va tenir molts problemes amb les autoritats i és per aquest motiu que "va mantenir un silenci sepulcral fins que al cap de vint anys no va parlar de la seva experiència personal en els camps nazis davant, només, d'un grup reduït de persones en una sala privada".

El silenci també va protagonitzar la vida de Josep Señal, que fins i tot "va amagar al seu fill que havia anat a la guerra després del cop d'estat del 1936", ha comentat Pons, tot afegint que "mentre que a França, Señal hauria estat un heroi pel seu combat i el seu compromís, a Espanya va haver d'amagar, fins i tot, que havia anat a la guerra".

La història d'Amat i Piniella probablement és la més coneguda, gràcies a la publicació del seu llibre K.L. Reich i a la seva faceta artística. "Quan va tornar a Catalunya es va quedar a Barcelona i un dia que va anar a Manresa el van amenaçar de mort i va haver de tornar corrents cap a Barcelona. I no va tornar a trepitjar més la seva ciutat", ha lamentat Pons.

Emocions a flor de pell i famílies que es retroben després de molts anys

La col·locació de les plaques Stolpersteine, a banda de ser un acte d'homenatge, també ha suposat un pou d'emocions per a molts dels familiars d'aquests deportats. Alguns d'ells fins i tot han vingut des de França per assistir a la commemoració, com és el cas dels néts d'Enric Cunill Marfà, que actualment resideixen a Marsella. La sorpresa que s'han trobat quan han arribat a la capital del Bages ha estat majúscula, i és que s'han retrobat amb Francesc Caballo, el nebot de la víctima. "Feia 50 anys que no veia els meus parents de França", ha exclamat, emocionat: "Aquest homenatge ens ha colpit molt i la placa ens ha tornat a unir", ha afegit.

També ha estat molt emotiu quan Demnig s'ha dirigit fins al carrer Canonge Montanyà número 12 per a clavar-hi la placa en honor a Jesús Dalmau Colom, que va ser assassinat quan era molt jove. Allà l'esperava el seu germà, Tomàs Dalmau, que amb els ulls plorosos, ha lamentat no tenir "gairebé cap record del Jesús". "Ell era de la Lleua del Biberó, i als 17 anys va marxar de casa i no el vaig tornar a veure mai més. A més, a mi també em van agafar per anar a la guerra i em van dur en un camp de concentració de Mallorca, i quan vaig tornar a casa ell no hi era", intenta recordar, tot afegint que va rebre la notificació que el seu germà s'havia mort a través d'una postal, "escrita en francès però amb un segell alemany", explica, que deia, "jo sóc presoner de guerra. No m'escriu fins que us torni a escriure". En aquell moment, diu, "ja vam intuir que no tornaria mai més". Per a Tomàs Dalmau -que durant l'homenatge estava acompanyat de la seva dona, les seves filles i les seves nebodes- la iniciativa de col·locar les Stolpersteine "és una cosa molt bonica i molt encertada".